Ze života vojáka wehrmachtu. Diapozitivy v muzeu ukazují dvě tváře války

05. 01. 2023 10:56

Unikátní soubor fotografií zachycující rodinné i pracovní události v okruhu vojáka wehrmachtu nasazeného na východní frontě má ve svých sbírkách Severočeské muzeum. Voják pracoval na dodnes ne zcela jasné práci při tvorbě přesidlovacích a zajateckých táborů.

Soubor je unikátní svou výpovědní hodnotou – na jednom filmovém pásu se objevují fotografie rodinné, vyzařující příjemnou atmosféru Vánoc, aby je na dalších filmových políčkách střídaly záběry mrtvol v ostnatých drátech. Lidské utrpení je zde zachyceno jen jako zajímavý pracovní problém, jako by zajatci kdesi na východě nebyli lidskými bytostmi. Autor portrétoval vlastní děti i rodinu a naproti tomu na jiných filmech na východní frontě zachycoval zajatce.

„Historické fotografie jsou velmi důležitým dokladem doby. V případě zmíněných fotografií z druhé světové války se jedná o doklad z velmi bolestného období na území současného Libereckého kraje. Historikové našeho Severočeského muzea díky nim odhalují řadu detailů z tehdejšího života našich předchůdců," říká Květa Vinklátová, náměstkyně pro kulturu, památkovou péči a cestovní ruch Libereckého kraje.

Z několika fotografií byli muzejníci před lety schopni určit, že rodinné výlety se odehrávaly

v Krkonoších, v okolí Hrádku nad Nisou a na Cvikovsku. Nejnovější zjištění se váže k možnému bydlišti autora. Ten pravděpodobně pocházel z České Lípy. Je také možné, že v České Lípě měl část rodiny, nebo tam žili jeho příbuzní.

Dalším bonusem jsou fotografie skupiny obyvatel, která byla nazývaná Volksdeutsche. Jednalo se o Němce žijící v zahraničí, takže do této skupiny patřily před mnichovskou dohodou i němečtí obyvatelé československého pohraničí.

Společným znakem byla němčina jako mateřský jazyk. Za tábory pro Volksdeutche zodpovídal úřad Volksdeutche Mittelstelle, jehož cílem bylo navrátit Němce do říše v duchu hesla Heim ins Reich. Úřad se staral o návrat etnických Němců do říše s cílem získat nové pracovníky do zemědělství a průmyslu. Vznikl už v roce 1933 a po roce 1938 se zabýval především přísunem osob, které byly vnímány jako pracovní síla.

V Německu, respektive ve Staré říši byla situace mírně odlišná a pro přesídlence mnohem komfortnější. Na Liberecku, Českolipsku a Jablonecku byly tábory zaměřené především na těžkou práci. Měly být dočasným řešením, kde přistěhovalci měli dostat ideové školení, zbavit se možných infekčních chorob a poté jim měly být přiděleny byty či domy.

„To se opravdu dělo, ale celým systémem se nepodařilo protlačit celou masu přistěhovalců. Mnohé tábory tak sloužily až do konce války a stávalo se, že místo života v říši čekala přesídlence paradoxně nacistická nucená práce,“ doplnil Ivan Rous ze Severočeského muzea.

Velký tábor pro Němce z Besarábie a Volyně byl v továrně Siemens v České Lípě na adrese Moskevská 674/50. V blízké ulici U Kartounky byl zbudován barákový tábor a bylo zde ubytováno 1200 osob z Besarábie a Bukoviny, což představovalo zátěž pro město a s postupem války se situace zhoršovala. Tábory byly plné a v roce 1945 dorazila do České Lípy další vlna, tentokrát slezských Němců a celkový počet těchto osob vzrostl na přibližně sedm tisíc.

Tábor v továrně Siemens obsadili v roce 1941 především ženy s dětmi a starší muži. Dvůr továrny byl využit pro sušení prádla i výrobu slamníků. Prakticky vše, od postelí po přikrývky, se vyrábělo na místě. Po zabydlení byly děti hromadně odváděny do centra České Lípy, do školek a škol na běžné vyučování. Ženy a starší muži pracovaly v okolních továrnách, ale o jejich rozmístění nemáme žádné informace. Zásobování tábora zajišťovala zprvu armáda, později město Česká Lípa.